

Політична, пресвітна і господарська часопись.

Виходить дві тижні в суботу.

Редагує: Д-р СТЕПАН БАРАК.

ПЕРЕДПЛАТА: в Австрії й Угорщині: річно 5 кор., літньо 3 кор., чвертьрічно 1.50 кор. Подорожче тисмо коштує у Львові 70 сев., за предплатою 12 сев. За границею „Свобода“ коштує за рік: в Німеччині 6 марок, в Росії 3 рублі, в Америці 2 долари.

Адреса Редакції і Адміністрації: „СВОБОДА“, Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Ч. 48.

Львів, субота, дня 25 падолиста 1916.

Рік XX.

ЦІСАР ФРАНЦ ЙОСИФ І. НЕ ЖИЄ.

Ві второк, дня 21. падолиста 1916. о годині 9. вечером наш сідоглавий Монарх то короткій недузї закінчив жите в замку Шенбруні коло Відня.

Фонд Народної Оборони.

Відозва „Української Парляментарної Репрезентації“.

Під нинішню, для нашого народа таку трісну хвилю дуже тяжка задача припала в участі заступництву українського народа Галичини — „Українській Парляментарній Репрезентації“. Чорна хмара повисла над нашою будучиною. Противники наші сильні, рухливі і впливові, а обставини їм сприяють. Вони і засібні, посідають маючі стани, що жертвують на національні цілі, фінансують кожду політичну акцію та всяку пропаганду на користь національної справи. Тимто їх політика рухлива і метка, а головно самостійна, справді національна та незалежна від посторонних чинників і жерел. Тим рухливі акції наших противників, яка втискається всюди і в усякі краги найвищі і найширші — мусимо ми протиставити неменше рухливу і діяльну, неменше метку і сгору, але й теменше самостійну, матеріально і політично незалежну акцію в нашої сторони.

В тій власне цілі „Українська Парляментарна Репрезентація“ рішила оснувати український „Фонд Народної Оборони“, що—остаючи в ураві і під контролею міжпартійної „Української Парляментарної Репрезентації“ — служити має найважнійшій під сьох хвилю, загально національній цілі, а саме обороні народа. Політика вимагає фондів і без гроша політика немислима. Фонди ж, які мають служити обороні народа, мусять бути доставлені самим народом.

„Українська Парляментарна Репрезентація“ ніяких своїх фондів не має, а з не національних жерел та з засобів не національно-

го походження черпати не може, не см'є і не хоче. Коли її політика має бути національна і незалежна на всі боки, то мусить вона опертись лише на свої, вповні незалежних, українських жереллах. Таким жерелом є тільки українська суспільність, український нарід — широкі його круги і його інституції. Український нарід повинен зложити свій „Фонд Народної Оборони“, зложити його парламентарна репрезентація в своїй діяльності, котра вимагає много грошевого вкладу, не була слугана недостатчею всяких фондів. Агже годі вимагати від послів, щоби вони, позбавлені майже від півтретя року всяких посольських diet і поставлені переважно в дуже скупі матеріальні обставини життя, поносили самі фінансоване незалежної національної політики — тим більше, що се навіть при найліпшій їх волі річ фінансово неможлива до виконання. Весь нарід мусить поспішити з грошем — бо се справа всего народа, бо кодить о долю всего народа.

Український нарід Галичини дав уже сотки разів докази своєї жертволюбности і зрозуміння ваги національних фондів. Пригадаємо лише т. зв. сенесійний фонд, що протягом кількох місяців дійшов висоти 100 000 корон; фонд „Рідної Школи“, що осягав висоту кількох сот тисяч корон; фонд театральний, що осяг висоту мільонову — не числячи множества менших фондів, культурних та політичних, що служили національній справі. Війна принесла нам фонд стрілецький, що

дійшов протягом двох літ висоти кількадесяти тисяч корон. Українська суспільність вмє зрозуміти потребу хвилі і вмє відкрити собі, щоби жертвувати національній справі.

Тим більше віримо, що пожертвує український нарід хочби смід серця, коли в його житю настав момент найтяжший і найскрутіший від часу нашого відродження — що більше: від часу занепаду нашої самостійности, від зруйнованя Січи і знесеня Гетьманщини. Не може бути тепер жертви, котра могла бути за велика, коли ходить о оборону народа перел національним поневоленням. Не може бути Українця, котрий не кинув би своєї лепти на коване оборонної збруї проти наступу.

Українці! Богаті і бідні! Інтелігенція і робучі люди з сіл чи міст! Селяни і міщани! Мушники і жіноцтво! Поспішіть зараз скинути своїми жертвами „Фонд Народної Оборони“! Жертвуйте, що хто може, тисячі корон, корони чи сотки, на оборону народа, на самостійну і незалежну національну політику. Дайте Вашим заступникам послам спримогу боротись проти лиха, що повисло над Вами! Дайте їм збрую в руки! Сотворіть своїми жертвами „Фонд Народної Оборони“!

Нехай наша політика буде рухлива і діяльна! Нехай має вільні руки на всі сторони! Нехай буде незалежна! Нехай служить лише народови! Нехай не оглядаєть ся ні на кого і ні нашо, а тільки на свій рідний нарід, на його лише добро і будучину! Нехай вона не стане в пів дороги задля недостачі фондів!

Тому як один жертвуйте на „Фонд Народної Оборони“! І жертвуйте зараз, бо ні одної хвилі нема до страчення!

Жертви просить ся присилати на адресу: Юліян Рожанчук, Відень, парламент (Julian

Romanzuk, Wien Parlament). Викази жертв будуть оповіщуватись в часописах.

Відень 15. падолиста 1916.

За „Українську Парляментарну Репрезентацію“

Юліан Романчук, голова. Д-р Л. Цегельський, секретар.

Поручаючи горячо вашим читачам і читачкам сю відозву Української Парляментарної Репрезентації, звиваємо їх від себе, щоби по всім своїм силам поперли справу, про котру говорять відозва.

На тім однак не конець.

Оборони треба нам всюди і на сю оборону треба нам фовдів. Треба нам боронити ся не лишень в справах загально-політичних, яких провід лежить нині в руках Української Парляментарної Репрезентації, але треба боронити ся що дня в буденнім житю, словом на кожнім кроці, — бо всюди йде о народній інтерес. Оборonoю біжучих вадонних справ в краю займаєть ся Народний Комітет, котрий на сю оборону рівнож мусить мати потрібні грошеві засоби, без котрих всяка оборона є немислима. Тому складаючи датки на Фонд Народної Оборони треба пам'ятати і про Народний Фонд і слати грошеві латки на адресу: Краєвий Союз Кредитовий у Львові, ринок 10, кв.жочка вкладкова ч. 5000 з допискою на „Народний Фонд“.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА НАРОДНИЙ ФОНД!

Датки надіслати відсилати під адресою: Краєвий Союз Кредитовий у Львові, Ринок ч. 10, на виладкову внижочку ч. 5000 з допискою „Народний Фонд“.

З маніфесту Української Парляментарної Репрезентації.

Новооснована Українська Парляментарна Репрезентація, яка згуртувала всіх українських парламентарних послів з Галичини, видала з приводу заповідженого відокремлення Галичини маніфест (відозву) до українського

народа, якого головні уступи подаємо після віденських газет, так як львівська цензура не допустила на разі до оголошення сего маніфесту. Віденські газети подають з сего маніфесту такі місця:

Заповіджене відокремлене Галичини грозить Українцям виключенем з народного парламенту і відісланем до куріяльного галицького сойму, якого більшість є польська. Через те Українці тратять місце відклику. В галицькім соймі їх голос буде здавлений і невислуханий. Ціле українське національне житє було вложено в руки сойму, що означає відбудоване Польщі на плечах Українців.

Пановане колишньої польської держави спричинило економічний і культурний занепад Українців. Тому галицькі Українці повитали свое прилучене до Австрії як визволене.

З початку віденське правительство і 1848-ий рік давали Українцям відрадні вигляди. В 1848 р. „Головна Руська Рада“ і українські послы виступили в державнім соймі з програмою національної автономії й поділу Галичини. Цісарський патент в сій справі був вже підписаний Його Цісарською Величністю, однак в послідній хвилі відступлено від його оголошення.

Заведене краюї автономії погіршило положене Українців в Галичині і віддало їх в руки польської соймової більшости й польської адміністрації. Аж виборча реформа до парламенту в 1907 р. принесла кориснійший зворот. Українцям обіцяно університет. Виборча реформа до галицького сойму скрипила їх становище в соймі, хоч вона запевнює їм тільки 27 процент мандатів. Оперті на парламент. сподівали ся Українці поступенно осягнути національну автономію.

З вибухом війни Українці станули під прапори Австрії в надії, що осягнуть бодай поділ Галичини і національну автономію, коли не визволене російської України. Український легіон, який боров ся в Карпатах, над Дністром і над Стрипою, був висловом сєї ідеї. Всі боевища в Галичині, Польщі, Польсі, Волині, над Сочею, в полудневім Тиролі і в Сербії напоєні українською кровю, засіяні українськими кістками. Сей посів уважали Українці за поруку до шшої будучности.

Заповідь в 4. с. м. перечеркує всі їх оправдані надії. Однак на розширене польського панованя Українці ніколи не згодять ся. Українська Парляментарна Репрезентація заложила проти него торжественний протест.

Український нарід повинен зединити ся кругом своїх парламентарних заступників і прилучити ся до протесту. Нехай правительствознає, що Українці хотять остати в державній безпосередности, що вважають усяке розширене краюї автономії Галичини ударом проти себе та що свое визволене бачать тільки в поділі краю на національні області.

5. Австрійська воєнна позичка.

На основі цісарського розпорядку з 4. серпня 1914, Вдз. ч. 202 і з 28. червня 1916 Вдз. ч. 200, що до переведеня кредитових операцій для покриття видатків на надзвичайні військові заряджевя з приводу воєнних замов, та для покриття ще непокритих видатків починених з державних доходів за адміністраційні літа 1914/15 і 1915/16, видало ц. к. міністерство скарбу дня 17. с. м. запрошене до підписуваня на

П'яту австрійську воєнну позичку

I. соронлітню вільну від оподаткованя 5 1/2% амортизаційну державну позичку

I II. вільні від оподаткованя 5 1/2% державні скарбові бони, платні 1. червня 1922.

Вільна від оподаткованя 5 1/2% амортизаційна державна позичка є поділена на серії по 5,000,000 К і вляеть ся в відтинках по 50, 100, 200, 1000, 10,000 і 20,000 К.

Довжні листи є виставлені на посідача і опроцентовані по 5 1/2% річно. Відсотки від 20. до 30. падолиста будуть виплачені через відчислене; відсотки відтинків по 100, 200, 1000, 2000, 10,000 і 20,000 К. будуть виплачуватися з долу в піврічних ратах 1. червня і 1. грудня кожного року, відсотки відтинків по 50 К в цілорічних ратах з долу дня 1. грудня кожного року.

Позичка буде сплачена в номінальній вартості, а саме через льосоване в роках 1922 до 1956 при задержанню річного видатку, обнимачого приблизно рівну сплату процентів і капіталу. Льосоване буде відбуватися серіями (по 5,000,000 К) в грудні кожного року; перше льосоване буде в грудні 1921; виплата буде наступати 1. червня по кожнім льосо-

Друга облога Львова Хмельницьким 1655. року.

Недавно помістили ми в Свободі поему Франка „На святоюрській горі“, а тепер де-що розкажемо про другу облогу Львова Богданом Хмельницьким в жовтні 1655 р.

Вже в самих початках свого повстаня 1648 р. був Богдан Хмельницький під Львовом і держав його довший час в облозі; не минуло цілих сім років, а Богдан стояв вже знов під колишнім городом князя Льва. Але за тих сім років змінило ся багато: тоді Хмельницький ішов на чолі величезних мас народа, що його прославляв в піснях і був готовий на край світа йти — тепер, мов темна хмара тяглись за гетьманом московські полки.

Коли ровійшла ся звістка, що Хмельницький іде на Львів, у місті настала страшна тревога.

Перші піднесли крик пани-дідичі, що шукали у Львові захисту перед народним рухом. Тікали цілими громадами з своїх замків і дворів, покидали все, що мали, щоби тільки чим скорше найти ся в безпечнім місці. Але й тут, на Львів, ішов страшний Хмельницький! і тут ішла за ними народна пімста!

Пішов пострах і на багатше міщанство, на магістрат. Львівські панове радні від стільки і стільки літ загортали всю власть і майно в свої руки, утискали і гнобили біднійше українське міщанство у Львові. Тепер думали, прийшла година кари. Вже в 1648 році, підчас першої облоги Хмельницького ворохобив ся православний український нарід у Львові проти польського магістрату, відгрожував ся, а тепер певно пристане до козаків!

Вкінці зачали стогнати і жида. На них простий козацький нарід найбільше був роздратований. Як панські арендарі і підручники витиснули їх одновіріччю не одну гірку слюзу з очей бідного селянина.

Всі вороги українського народа зі страхом вижидали останньої години. А помочи ні звідки!...

Генерал королівської артилерії, Криштоф Гродзіцький, що був тоді у Львові губернатором, чим скорше зачав приготувляти місто до оборони. Казав сипати визші вали, копати глибші рови, ставляти гармати по баштах, вежах і брамах; зарядив, де хто має стояти, кождому дав, кільки було треба було пороху і кулі. Відновив також і забезпечив на борзі високий замок, що ще від 1648 року стояв порожний і запустілий. Щоби нігде козаки не могли найти захисту, казав Гродзіцький підпалити оба передмістя: краківське і галицьке, та всі доохресні ліски, винниці і пасіки. Львів стояв як одна велика твердиня серед пустого поля.

Але облога зачала ся ще не скоро. Хмельницький прийшов під Львів уже в другій половині вересня 1655 р. і то не підступив під місто з усею силою, тільки лишив тут невеликий відділ, а решту війська — яких сорок тисяч — пустив в погоню за польським гетьманом Потоцьким. Під Городком віднесли козаки світлу побіду над Поляками і аж тоді стягнула ся під Львів ціла козацька сила; рівночасно прийшли і московські полки з воєвою Ромодановським.

Хмельницький знав добре положене Львова ще з 1648 р. і дуже скоро розмістив військо, як було треба. Артилерія стояла на цитадельній горі, а сам Богдан зі старшиною розложив ся під церквою святого Юра; московські війська стояли на янівській дорозі окремо від козаків. Війська чорніли по всіх

горбах кругом Львова і займали всі доохресні села й фільварки.

Дня 3. жовтня 1654 р. після Хмельницький посла з жаданем, щоби місто піддало ся козакам. Міщани відповіли, що в місті перебуває королівське військо і вони не можуть нічого робити по власній волі. Тоді козаки зачали палити з гармат. Аж тепер заявило місто готовість до переговорів: обіцяли прислати своїх послів, тільки просили їм дати запоручників. Козаки відповіли, що таке прошене їх обиджає; вони не звикли ломати слова: по-сол свята особа і козаки зуміють його пошанувати. Міщани радили довго і доперва 6. жовтня 1655 р. з великим страхом пішло трох відпоручників до козацького обозу. Ішли вони між полками козацького війська і ввічливо кланяли ся усім, а козаки їх витали. Спершу приведено їх до шатра генерального осаула Ковалевського, а звідси слуга Хмельницького, Соболь приклевав їх у шатро гетьмана під святым Юром. Хмельницький сидів на лавці в шатрі при столі, і відбував нараду; коло него були Іван Виговський, його брат Данило, генеральний обозний Носач, генеральний судія Зарудний, миргородський полковник Сахнович-Бісницький і переяславський полковник Тетера. Всі ті мужі високо стояли своїм розумом і освітою, особливо Тетера: він не тільки знав добре латинську, польську і славянську мову, але й був учений чоловік. Як увійшли послы, Хмельницький встав, повитав їх ввічливо, і просив сідати.

Почала ся розмова. Хмельницький говорив так: „Ми зайшли тут з konieczности; ніколи не хотіли ми проливати неповинну кров людську й ніколи не давали до того ніякої причини, але ваше польське військо несло раз-у-раз на Україну огонь і меч і примушувало нас обороняти житє. Торік зимою ваші гетьмани, поєднавши ся з Татарами, напали на Україну.

ваню. Вильосовані серії будуть оголошені ще року зараз по тягненю разом з лістою серій, з яких ще остали рестації.

Опроцентоває державних довжних листів, які вильосовано до сплати, погасає з днем платності капіталу.

Вільні від оподаткованя 5 1/2% державні скарбові бони виставлені на посідача і видають ся в відтинках по 1000, 5000, 10 000 і 50 000 К. Державні скарбові бони опроцентовані по 5 1/2% річно. Відсотки від 20. до 30. падолиста 1916 будуть виплачені через відчисленя; дальші відсотки будуть вищачувані з долу в вірчих ратах 1. червня і 1. грудня кожного року; виплата капіталу державних скарбових бонів наступить 1. червня 1922. Асигнації є заосмотрені в 11 купонів, з яких перший платний 1. червня 1917. Виплата процентів і сплата капіталу наступає без всякого відтягненя податку, належитости чи якого иншого, за доставленем платних процентових купонів згл. державних скарбових бонів в ц. к. касі державних довгів у Відні.

Підписуваня на п'яту военну позичку розпочало ся дня 20. с. м. і буде тревати до 16. грудня 1916. Підписувати можна в почтових урядах, в державних касах і податкових урядах — врешті в ріжних банках і стоваришенях. Наші люди повинні підписувати сю позичку виключно за посередництвом українських кредитових інституцій

Підписна ціна вносить:

для сорокалітньої вільної від оподаткованя 5 1/2% амортизаційної державної позички 92 50% /о, себто що за кожних 100 К позички платить ся тільки 92 К 50 сот.;

для вільних від оподаткованя 5 1/2% державних скарбових бонів, платних 1. червня 1922, 96 50% /о — отже ту замість 100 К платить ся всего 96 К 50 сот.

Підписка наступає на формулярі зголошеня, який дістаєть ся даром в урядах і інституціях, що приймають зголошеня на сю позичку.

Ціну купна при підписках до 200 К треба заплатити в цілій сумі зараз при зголошеню. При підписках вище 200 К треба при зголошеню заплатити 10% номінальної вартости, 16. січня 1917 і 16. лютого 1917 по 20%, 16. марта 1917 25%, і 16. цвітня 1917 решту ліксової вартости.

З огляду на те, що купонові проценти йдуть від 1. грудня 1916, підписчикам виплачують ся за швидше вплачені суми 5 1/2% процентів від відтинка, почавши від дня влати

до 30. падолиста 1916. При вплатах по 1. грудня 1916 має підписчик заплатити проценти від відтинків від дня 1. грудня 1916 р. до дня влати.

Користи в підписки на сю позичку є наглядні і тому хто має зайвий гріш, повинен ульокувати його тепер в п'ятій австрійській военній позичці!

Світова війна.

На російсько-румунсьім фронті.

На північ від Припети по Ригу — вже від довгих місяців триває дальше позиційна війна. Так само на полудне від Припети по Карпати — отже на Волині і в східній Галичині не було в останнім тижни ніяких важнійших подій, так що можна сказати, що і на тім відтинку фронту перейдено вже до позиційної війни, та чи на довго, поки що не звісно.

Положеня наших війск на румунсьім фронті що раз то ліпше. Похід в глибини Волощини іде після плянів і то стало — хоч поволі з причини снігів і опору Румунів та Москалів — вперед. Переломано вже в многих найважнійших місцях гірський хребет і тепер союзні війська йдуть вже на волоську низину. Опір Румунів здебільша проломано зовсім і в руки союзних армій попадає щоденно значна скількість румунських бранців, гармат і муніції.

На італійсьім фронті.

В останнім тижни не було нічого замітного, з чого треба вносити, що Італійці занекали на разі всяких проб нової офензиви.

На Балкані.

Боротьби в Добруджі не виказують тепер нічого цікавішого. Російсько-румунсьім війскам вдало ся вправді здержати німецько-болгарську офензиву, та не вдало ся її викинути Німців і Болгар поза лінію Чорна Вода-Констанца.

Натомість французько-англійська офензива французького генерала Сарая поступила в Македоні вперед, так що німецько-болгар

и не по людськи нівечили людей; Татари грабували і руйнували наші села і запорожське війско муслило виступити на війну. Бог дає нам побіду й тепер знов коло Городка ми розбили наших ворогів.

Хмельницький казав привести двох бранців: сина воеводи Потоцького і другого шляхтича Биховського і ласкаво просив їх сісти побіч себе. Прийшли на се два московські воеводи, Ромодановський і Грогос. Чванливі Москалі побачивши бранців, зачали глушити ся з польського війска, що воно похопиле і втікає в битві і що московські полки вмиють їх побити.

„Пусте говорите“, перебив їм Потоцький, не ви нас побідили, лиш хоробрі козаки. Як би не козаки, то ваше московське війско потерпіло би велику шкоду“.

Хмельницький і наша старшина усміхнулись ся на се; знати було, що се їм подобало ся. Міські послы, що того всего слухали, зазгажили зараз, що між козаками і Москвою якась незгода: Хмельницький не хотів навіть при Ромодановсьім говорити о справі львівських міщан. Ще ліпше було се пізнати під час обіду: духовник Хмельницького в молитві не згадав йовсім імени московського царя. І дійсно, відносини між козаками і Москвою були вже попсовані.

Причина до того вишла від Москви. Хмельницький війшов в Переяславі з Москвою в союз 1654 року; сей союз мав дати Україні повну свободу: Україна мала мати своє війско, суд, цілу управу, мала бути незалежною державою. Але московський уряд став поволі обдирати Українців з їх права, хотів зробити Україну підпорядковим московським краєм, яким зробив пізнійше.

Хмельницький і козаки пізнали ся легко на московській віроломности і з того була ся незгода.

Переговори з містом тягнули ся цілий жовтень. Хмельницький явно жадав усе, що би місто піддало ся на імя царя Алексія, але тайком повіреник Богдана, Виговський писав міщанам, щоби не піддавали ся на царське імя. Козаки не хотіли помагати Москві і розходили ся по околиці. Хмельницький став уже прихилити ся до прошень міщан і за великим окупом хотів відступити від Львова.

Була тут крім незгоди з Москвою ще инша причина. Карло Густав, шведський король добув тоді Краків і прислав до Хмельницького послів з просьбою, щоби козаки на тепер опустили Галичину; потім мали заключити мир і шведський король мав собі взяти цілу Польщу, а Хмельницький цілу Україну.

Різночасно прийшов до Хмельницького посол і від Яна Казимира, польського короля, і просив Богдана, щоби залишив війну, за що обіцював Хмельницькому великі ласки. Посол вихваляв королівську доброту, благав Хмельницького, щоби задля добра цілої Польщі і України послушав королівських слів. Хмельницький слухав мовчки, а далі сказав:

„Ви мені обіцюєте дуже добрі річи, але чи можна згодити ся на них чи ні? Ось послухайте, розкажу вам казку.“

„Колись за давних часів, кажуть, жив у нас дуже богатий господар; всі сусіди йому завидували. Був у него хатний вуж, такий, що нікого не кусав; господарі все на свій час ставили йому молоко, вуж їв і спокійно ходив поміж людьми. Мав той господар і сина, невеликого хлопчика. Раз, як давали хлопцеві молока, вуж приповзав і став собі їсти молоко з мисочки; хлопець за се вдарив вужа по голові ложкою, а вуж вкусив хлопця. Ба-

*) Ми її подали в віршівій поемі Івана Франка під заголовком „На святоюрській горі“ (число 45-те „Свободи“).

ДАРМ ЕВАНГЕЛІЄ

КОЖДИЙ ДІСТАНЕ

хто прише до нінця

січня 1917

цілорічну передплату на

„СВОБОДУ“

Безплатно цілий рік „Свободу“

буде діставати той, що з'єднає 10 нових передплатників і више за них цілорічну передплату.

Передплата на Свободу в р. 1917 вносить 8 К річно, 4 К піврічно, 2 К чвертьрічно.

Адресувати: „Свобода“

Львів, Ринок ч. 10.

ські війська в околиці міста Монастир мусіли перед напором подати ся на північ від сего міста, яке заняли Французи і Англіїці. На сей фронт прийшли тепер нові німецькі скріплежя, з чого вносять, що в найближшій часі прийде там до великих битв. — В Альбанії — як все — спокій.

На заході.

Над рікою Сомою у Франції підняли недавно Англіїці на схід від Егітери і Бокур і на полудневий захід від Гранкур на довжину десяти кілометрів велику офензиву в силі триста тисячів людей, яка скінчила ся невдачею для Англіїців, бо знова не проломано німецького фронту. Так само не вдачею скінчили ся наступи французів на кількох точках сего фронту.

На азійських фронтах.

Не було нічого замінного.

Низше подаємо звіти австро-угорського і німецького генерального штабу за час від 14. листопада до 20. листопада с. р. включно.

Звіти австро-угорського генерального штабу.

Війна в Росії і Румунії.

(14|11). Група військ Макензена: Наші дупайські монітори здобули коло Джурджева, жито найсильнішого протиділаня неприятеля, сім кораблів по часті з ладунком.

Фронт військ архикн. Карла: Під Оршою очистили ми а неприятеля правий беріг Черви. В північній Волощині бої постійно є успішні. В останніх двох днях полонили ми тут 1600 жовнірів і здобули 9 машинних карабінів і одну гармату. В провалі Отес Румунів вели далі наступи. В відтинку Тельдеш проринули Росіяни уступити з кількох гір на захід від границі. На північ від Якобени російський наступ скінчив ся нічим.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Нічого нового.

(15|11). Фронт архикн. Карла: В північній Волощині вели ми далі боротьбу з успіхом. Румуни оставили в наших руках 23 офі-

цирів і 1800 жовнірів, а також 4 гармати. В області над східною границею і в лісних Карпатах, покритих снігом не стало ся нічого важного.

Фронт князя Леопольда Баварського: В області австро угорських військ нічого важного.

(16|11). Фронт архикнязя Карла: Бої по обох сторонах Шиль і ріки Алюти йдуть успішно. Полонено коло 1200 людей. На північ від Камполонга і коло Сездезе відперли ми сильні румунські наступи. На північ від Сульта австро угорські відділи були на звідок на Монте Алюніс. На полудневий схід від Тельдеш російські наступи були безуспішні. На горах Меште Канешті перелалки передних сторожий.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Австро угорські війська не вели значніших боїв.

(17|11). Фронт архикн. Карла: На схід від провалу Предеал австро-угорські і німецькі війська проломали неприятельські лінії. Також скрізь инде положене в північній Волощині є корисне. Вчора знов полонено загалом над 2000 жовнірів. Коло Созмезе здобули Баварці Рунтульмар. Боротьба за гори на полудневий схід від Тельдеш веде ся далі. В лісних Карпатах місцями збільшена діяльність російської артилерії.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Нічого нового.

(18|11). Фронт архикн. Карла: Німецькі і австро-угорські війська постійно йдуть вперед по обох сторонах Шилю, мимо найзавятішого опору ворогів. Також на схід від Алюти зискали на терені. На північній схід від Камполонгу не вдали ся завзяті ворожі протинаступи. На східній семигородській фронті супроти снігів і морозів боєва діяльність була менша.

(19|11). Полудневе крило союзних сил, що остають під начальним проводом генерала полковника архикнязя Карла, вибороли в останніх днях повний успіх. Війська генерала фон Фалькенгайна в битві під Тартуль-Ю промостили собі шлях, яким вийшли з гір, а вчора кольона, яка посувала ся в долині Мотру, дійшла до залізничі Верчюрова-Крайова. Незвичайно завяті опір Румунів, який вони ставили в багатьох місцях, а особливо на схід і на полудневий схід від Тартуль-Ю в сильних протинаступах, був безуспішний. Також австро-угорські і німецькі сили, що посувають ся вперед по обох сторонах Алю-

ти, серед постійних завятих боїв, дійшли до гір і вчора пройшли поза лінію Таліманесчі-Січі. Румунські наступи там і на північ від Камполонга остави без успіху.

Від 1. с. м. в Молдавії полонено 139 офіцирів і 19.338 жовнірів та добуто 26 гармат, 17 возів муніції, 72 машинних крісів.

На східній фронті Семигороду на південний схід від Тельдеш баварські війська армії генерала фон Арпа відперли наступ Росіян. Далше на північ не стало ся нічого важного.

(20|11). Фронт військ генерала-полковника архикн. Карла: Операції проти Румунії поступають після плану. На північ від Камполонга знов відперто завяті наступи.

Війна в Італії.

(14|11). Нічого нового.

(15|11). Положене не змінило ся. На схід від Гориччі наші війська полонили 5 офіцирів і 457 жовнірів, а також здобули 7 машинних карабінів.

(16|11). Ведучи далше операції на схід від Гориччі, про які вчора донесено, наші війська здобули знов ворожий рів, полонили 60 Італійців і здобули два машинні карабіни. Одна з наших летничих ескадр обкинула обильно бомбами військовий урядження коло стації Пер ля Карнія.

(17|11). Не стало ся нічого особливого.

(18|11). Без зміни.

(19|11). В долині Віллави на полудне від Білія добуто італійський рів і обсажене його. Ми полонили 4 офіцирів і 120 жовнірів.

(20|11). Нічого важного.

Звіти німецького генерального штабу.

На сході.

(14|11). Фронт кн. Леопольда Баварського: Не було значнішої боєвої діяльності.

Фронт архикн. Карла: В лісних Карпатах, на північній схід від Якобени, прогнано огнем російські відділи зперед наших становищ. В горах Дерде відступили Росіяни перед наступаючими німецькими і австро-угорськими

тільки почув, що димина плаче, прибіг і побачивши, що стало ся, кинув ся убити вужа; вуж носив сховати голову в яму, але хвіст злинув ся на верха; господар відтяв йому хвіст. Хлопець вмер, але вуж зівстав ся без хвоста і від того часу не відважив ся виходити з ями. Та недовзі опісля став господар бідити і зкінчи зовсім попав у злидні. Захотів дізнати ся про причину своєї нужди і пішов до ворожок тай каже: Будьте ласкаві, скажіть мені, через що се так, що колись я менше дбав про господарство, а всего було в мене доволі; ні в кого не було таких добрих волів як у мене, ні в кого корови не давали стільки молока, ні в кого на овечках не було такої гарної вовни, ніде поле не родило так як у мене, ні у кого в пасіці не було такої сили пчіл, моя худоба не хорувала, я сам не знав ніякої журби; до моєї хати приходили гості, а дід не пішов ніколи від мене з порожніми руками, всякого добра було в мене доволі. Аж ось за малий час, все десь розійшло ся; нема між сусідами біднішої родини, як моя; хоч працею усею силою, нічо не йде мені в користь, тільки все гірше, і гірше". Йому відповіли: "Доки ти зо своїм хатним вужем добре поводиш ся, він брав на себе всі твої нещастя; а тепер коли з собою ворогуєш, усе лихо йде на тебе. Як хочеш давнішого гаразд, то помирися з вужем". — Господарева жінка понесла вужеви молока; вуж наївши ся молока, сквовав ся знов у яму. В який час потім пішов сам господар до вужа і просив його помирити ся. Вуж відповів: "Дармо трудиш ся! Давної дружби вже між нами не буде, бо як лиш гляну на свій хвіст, що стратив через твого сина, зараз вертаєш ся до мене жаль; та й ти, як тільки згадаєш, що нема в тебе сина, зараз у тобі закипить батьківська злість і ти готов би зараз розбити мені голову. Досить з нас

буде й того, як ти жити маєш в своїй хаті так, як тобі подобаєть ся, а я буду спокійно сидіти в своїй ямі".

Оттак саме стало ся між Поляками й Українцями. Був час, що ми в отсій великій Річчосполитій жили у кулі і було нам добре; козаки боронили нас перед небезпечкою і брали на себе борбу з варварами. Поляки давали козакам волю і не боронили істи те молю, що було по тих кутках, де вони не заходили. Тоді Польща пишала ся, сидла шастем в очах усіх народів; всі їй завидували; куди лиш ішло польське військо разом з козацькою силою, скрізь брали гору, усюди лунали побідні пісні. Але потім ті, що славили ся дітьми королівства, стали гнобити Українців, стали бити їх по голові і Українці стали кусати ся; от і стало ся так що і Українці частина відтата і сини королівства погибли. Від того часу, коли оба народи нагадають собі, скільки лила накоїли один другому, зараз бере їх гнів і хоч миримо ся, нема згоди між нами. І найрозумніший не заведе згоди між нами!

"Нехай же буде так: Польща відрече ся усе, що належало колись до земель і князівств українських, нехай віддасть козакам цілу Україну по Володимир, Львів, Перемишль і Ярослав — а ми вже будемо боронити Польщу перед ворогом. Але я знаю, що поки лишить ся в Польщі сотня панів, не зівольять вони на згоду, а козаки, доки будуть мати зброю, не поступлять ся зі своїми жаданями".

Потім пояснив ще Хмельницький королівському послани, чому не може заключити мира з Поляками: він тісно ввязав ся зі Швецією і союзу не буде ломати. Але щоби показати, що не є ворогом Яна Каанмира, обіцяв відступити з під Львова.

Зараз таки доїс гетьман магистратови, щоби явили ся відпоручники, щоби докінчити переговори. Козаки взяли невеликий окуп, шістьдесять тисяч золотих і стали збирати ся до відходу.

Дня 8. листопада 1655 р. рушили козаки в дорогу, все військо переходило краківським передмістям. Хмельницький переїхав попри саму браму: сидів на гарнімі, великим кони, а за ним несли два прапори, один червений, другий білий з образом святого Михайла, що пробиває мечем змію, далі бунчук з білого кіньського хвоста і герб гетьмана „габданк“, богато гафтований. Серед війська розвивало ся більше як трицять різнородних прапорів зі знаками полків і земель визволеної України — тільки польського білого орла між ними не було.

Оттак як прийшли, так пішли козаки. Обложена шляхта і міщанство відтігнули — і знов, ще душе зачали гнобити українське населене. Українське міщанство у Львові як 1648 р. так і тепер 1655 р. не мало відваги злучити ся з козацтвом і остало ся й далі під тяжкою рукою магистрату. А селянство доохресних сіл Львова, хоч і пристало до козацького руху, не могло удержати ся на волі, як не стало козаків, і пішло в давню панщину.

Та хоч облога Львова лишила ся безнаслідків, все таки була вона видимим знаком сполученя цілої України-Руси: під Львовом зіткнула ся — хоч на хвилину — наддніпряньська Україна з галицькою.

айся до тринії. Також на полудне від провалу Гельдеш Баварії й австро угорські відділи поробили наступи мимо завязої оборони неприятеля. По обох сторонах долини Ойтоз вели ся також вчера менші бої за окремі гори. На полудневім фронті Семигороду ведуть ся далі успішні для нас бої. Ми взяли знов кількост полонених, з того тільки коло самої Червоної Вежі 6 офіцерів і 650 жовнірів.

(15|11). Фронт кн. Леопольда Баварсько-го: На східнім березі Нараїки Росіяни звернули завязі атаки проти становищ, здобутих ними недавно на захід від і хутора Краснолісе. Всі ті наступи відперто, в однім місци проти наступом.

Фронт архикн. Карла: На східнім фронті в Семигороді була тільки незначна боева діяльність. В успішних для нас боях лісних і гірських здовж доріг, ведучих до Волощини, Румуни вчера втратили як полонених 23 офіцери і 1800 жовнірів, а також 4 гармати і кілька машинних карабінів.

(16|10). Фронт кн. Леопольда Баварсько-го: Коло примітка в Дуеогоф (на полудневій схід від Риги) відігнано відділи російської піхоти, які шли до наступу.

Фронт архикн. Карла: В полудневій частині лісних Карпат оживила ся діяльність артилерії. На семигородським східнім фронті не вдали ся сильні російські наступи на схід від долини Путча. На північ від Сульта австро-угорські відділи зробили звідні. На Монте Алуніс коло Совмева (на провалі Ойтоз) остали без успіху румунські наступи. Боева діяльність на північ від Камполонга зроста. Також на дорогах, що ведуть з провалу Червоної Вежі й Суржука на полудне, Румуни боронять завязі своєї рідної землі. Ми зробили наступи. Вчора полонили ми 5 офіцерів і над 1200 жовнів.

(17|11). Фронт кн. Леопольда Баварсько-го: Боева діяльність між морем і Карпатами знов була мала.

Фронт архикн. Карла: В горах Дердей на горбах на схід від долини Путчи Росіяни ставлять завязі олів наших наступам. Над тринією на схід від Кезді Васаргелі богато разів випробований чюнк піхоти баварської резерви ч. 19. здобув артистном шпиль Рунтумаре і вдержав ся там проти сильних наступів. На схід від провалу Предел німецькі й наші війська вдерли ся до становищ Румуни. Війська, що посувають ся наперед на полудне від Червоної Вежі під проводом генерала-ад'ютанта Крафта фон Дельневінген, вслід як вислід вчерашних боїв взяли знов в захоп 10 офіцерів і над 1500 жовнів. В інших місцях семигородського фронту положено ще над 650 Румунів і здобуто 12 машинних карабінів. Військо доносить, що румунське населенє берє участь в боротьбі.

(18|11). Фронт кн. Леопольда Баварсько-го: Над Шарою і над Стокодем неприятельська артилерія була більше рухлива, як в попередних днях. Під Вітнідем (на північній захід від Луцка) виправа німецької стежі зорсім зовела ся.

Фронт архикн. Карла: В Карпатах похрипих снігом положенє не змінило ся аж до доріг, що йдуть через провал на полудне від Кронштадту. На північній схід від Камполонга Румуни в безуспішних наступках, які спричинили значні втрати, старали ся відперти центр німецького фронту. В лісних горах по обох сторонах долини Алоти і Ію атак німецьких і австро-угорських війск робить наступи.

(19|11). Фронт кн. Леопольда Баварсько-го: Нічого важного.

Фронт архикн. Карла: На схід від долини Путчи в горах Дердей баварські полки відперли наступи значних російських сил на полудне від гори Гегіеш. Наші діланя на полудневім фронті Семигороду від кінця жовтня мали намірений успіх. Мимо завязої олову Румунів німецькі і австро-угорські війська виборили собі вихід з гірських провалів в живу Молдавію. Між Іюль і Гільор в битві від Таргуле-Ію проломано лінію значних румунських сил і побито їх, причім понесли вони незвичайно великі криваві втрати. Зусилля неприятеля, щоби нас оточити зі сходу світо спровадженими силами, не повели ся. Завязі за неприятелем, наші війська дійшли до залізничі Оршова-Крайова. На полудне

від провалу Червоної Вежі ми пройшли по за дорогу Каліманешті-Січі.

(20|11). Фронт кн. Леопольда Баварсько-го: При сильнім морозі діяльність боева скрізь була мала.

Фронт архикн. Карла: Наші операції проти російсько-румунського фронту розвивають ся далі пляново. На північній схід від Камполонгу Румуни в щоденних, безуспішних наступках виснажують свої формації, помішані без ладу.

Зі світа.

Російський парламент проти проголошеного основаня Польщі. Польські послы до думи і польські члени совіта не хотять Польщі. Поголоски про прилученє східної Галичини і Буковини до Росії.

Минувшого тижня розпочали ся наради російських законодавчих палат — державної думи і державної ради (совіта). При отвореню нарад думи Родзянко, якого знова вибрано президентом думи, виголосив промову, в якій сказав між иншим:

Неприятеля вже відкинено, та він боронить ся з розпучливою завязістю і прочуває невдачу. Бесідник визнає, щоби тепер, коли пригтовляеть ся побіда, зробити ще більш зусилля і довести до успішного покінченя справи визволеня світа. Президент предложив, щоби переслати привіт новому союзникови, Румунії. Росія не зрадить своїх союзників і з обуренєм відкине всяку думку про окремі мир.

Після отвореня нарад провідник польської парламентарної групи польський посол до думи Гарусевич відчитав заяву, в якій сказано:

В хвили, коли війна є в повнім розгарі, Німеччина і Австро-Угорщина мали сміливість пересудити судьбу не тільки Польщі, але також цілої середньої Європи. Сотворене Німціями Польське Королівство під неодним зглядом буде залежне від осередних держав. Польський народ не згодить ся на таку розвязку питання, яка противить ся всяким його змаганям. Ми в сім місци мусимо зголосити проти сего сильний протест. Свого часу Німець предложив поділ Польщі, а тепер знова той сам Німець не хоче допустити до історичної конечности, себто до зєдиненя Польщі. Такий спосіб поступованя видимо стремить до того, щоби спричинити спір між Поляками і Росією та її союзниками і щоби в очах культурного світа оправдати обурюючу реакцію російських горожан в Польським Королівстві проти Росії. Ми певні — закінчив Гарусевич — що в тім нещаснім положеню польський народ не буде опущений та що Росія і її союзні великі держави запротестують перед світом і польська справа в своїй цілости буде розвязана.

Посол Шидловський відчитав заяву постучового клубу, якою висловлюють ся бажанє, щоби дума з сьх днів досвідів, підчеркнула свій погляд, що війна мусить бути доведена до успішного кінця, та що инший вихід з тої справи неможливий. Бесідник сказав дальше, що Росія має найглибше довіре до союзників, з окрема до великої Англії, і звертаєть ся з привітом до польського народа, який тільки в тісній злуці з союзниками добуде свою свободу.

Рівночасно з думою розпочала наради російська державна рада (се що у нас пала-та панів). Президент Голубєв в отворив засіданє промовою, в якій, зазначив, що всі думки народа і всі його змаганя мусять бути присвячені національній обороні.

Член державної ради Шебеко (Поляк) відчитав іменем Поляків польську заяву, в якій сказано, що криваві руки предавного неприятеля Польщі вручили їй тепер фальшиву незалежність, але польський народ не дасть себе так негідно ввести в блуд. Польська справа буде розвязана Росією і її союзниками, а не Німеччиною і Австро-Угорщиною.

Член державної ради Щегловітов заявив іменем правий державної ради, що ве має слів для вислову обуреня, якого діявєть ся в приводу болючих досвідів, які вкладає на Польщу жорстокий неприятель,

що осквернює кожду святість. В сьх днях досвідів повинні Поляки, що остають в неприятельським таборі, пригтовити собі відозву, яку 14. серпня видав начальний вождь Микола Миколаєвич на порученє царя, і якою закликав їх до зєдиненя під панованєм російського царя.

Події першого року війни не допустили до управильненя відносин в російській Польщі. Та проте серед гомону гармат Поляки з припорученя царя одержали самоуправу громад. Поляки повинні визбути ся всяких підозрінь, немовби польське відродженє нарочно опізнювано. Незалежність Польщі, оголошене на німецьким і австро-угорським губернетором, є для Поляків дорогою до могили, як їм прийде ся пройти серед ріки крови. Ратунок лежить тільки в руках Росії, оборонцях Славян. Розвязка польської справи може тільки наступити великодушною добротою російського царя.

Инші бесідники заявили ся в подібнім дусі.

При кінци засіданя зложив іменем правительства заяву міністер внутрішних справ Протопопов. Він заявив, завязуючи до промов, виголошених в польській справі, що правительство доси і на будуче стоїть на основі відозви російського начального вождя і бесіди виголошеної в р. 1915 бувшим президентом міністрів Горемікіном.

Правительтство опираєть ся на ту відозву і покликують ся на кров, пролиту народами в поли виключно для святої оборони цілости держави проти посягань жорстокого неприятеля, який не знав ніякої свободи ні справедливости.

На конєць запротестувала Росія проти проголошеня Німеччиною і Австро-Угорщиною самостійности Польщі в диліоматичній дорозі. Диліоматичні представники Росії одержали порученє подати до відома правительства, при яких заступають сею державу отсей протест:

Моє правительство поручає мені подати до відома Вашої Ексцеленції отсе: Потоптавши міжнародне право, австро-угорські і німецькі власти війскові у Варшаві і Люблінні видали прокламацію, після якої російські провинції Польщі в будучности мають творити окрему державу. Російське правительство закладає протест проти того акту, який є новим порушенєм міжнародних договорів, записяжєних урочисто Німеччиною і Австро-Угорщиною, уважає той акт неіснуючим і стверджує, що провинції Польського Королівства не перестали творити нерозривної частини російської держави, та що мешканці їх є звязані присягою вірности, зложеної цареві.

Врешті нотуємо вістку, доси ще урядово непотверджену, що на случай, коли би Німеччина і Австро-Угорщина переводили рекрутацию в Польським Королівстві, то Росія в відповідь на се проголосить від себе анексію (прилученє) занятих тепер нею областей східної Галичини і Буковини, що маю би сей наслідок, що там переведено би рекрутацию мужеського населеня до російської армії.

Продовженє війскових реклямацій.

Міністерство війни на внесєнє міністерства рільництва видало в справі продовженя війскових реклямацій новий розпорядок з дня 7. падолиста 1916 р.

Відносить ся він до продовженя поза день 30. падолиста 1916 р. реклямацій тих осіб:

1) які зістали звільнені на основі окружного розп. міл. війни ч. 119.562 [ex 16. (На тій підставі реклямувались самостійні рільники, їх рідні, їх помічники і доглядачі, лісний персонал і безумовно для рільництва потрібні ковалі, стельмахи і млинару);

2) які зістали звільнені центральними війсковими урядами. Відносить ся се до реклямованих урядників і персоналю краєвих господарських товариств, рільничих стоваршєнь і спілок, молочарєнь і апровізіанійних заведєнь.

Реклямації всіх тих осіб зістають продовжені на разі по день 31. грудня с. р. Жадних окремих прошенє о продовженє вносити не потрібно.

Повітові політичні власти, себто старо-

ства, потверджують продовжене реклямацій на реклямаційних грамотах.

Реклямації тих звільнених на осеові розпорядку під 1) наведеного, яких присутність є безумовно конечна для переведення рільних і лісних робіт, можуть тимчасом бути продовжені аж по день 31. марта 1917 р.

До старства належить означене осіб, які на дальше себто поза 31. грудня 1916 до 31. марта 1917 мають бути реклямовані. Робить се воно на підставі свого відвічального узнаня.

З сего слідує, що особи, які старають ся о реклямацію поза 31. грудень повинні внести або просто або на руки своїх громадських урядів прошеня до старства, в яких виказували би, що їх полишене при господарстві є конче потрібне.

Старства мають предложити до 20. грудня с. р. властивим повітовим доповнючим командам списи:

а) осіб, які до 31. марта 1917 мають бути реклямовані. Такі реклямовані позістають

про своїм господарстві, а старства потверджують їх дальше звільнене.

б) осіб, яких присутність при господарстві в часі зими є неконечна, однак, які мають бути ужиті при весняній управі рільних і лісних господарств.

Ті-ж особи мають 1. січня 1917 р. зголосити ся до військової служби, однакж з огляду на те, що на весні можуть бути знов реклямовані, не можуть бути висилані до армії в поли.

Також особам, реклямованим центральними військовими урядами, може міністерство рільництва — на просьбу товариств, які їх реклямували — продовжити реклямації тимчасово по день 31. марта 1917 р.

Впрочім і до тих відносять ся постанови, в горі наведені.

Що до реклямацій поза день 31. марта 1917 р., то до сего часу наступлять загальна їх ревізія. Близші постанови будуть пізнійше оголошені.

ти мені спати не даєш". Він крикнув, наляв мене, бо такий палкий, як той огонь, тай знов потяг ся з хати. Погасила я світло тай спати не лягла. Сиджу собі на лаві тай думаю. І сон мене не бере. Погане діло, думаю, заходить ся в нашій хаті! Але шож робити, коли він мене не слухає, хоч зведе мене розумною. Говорю до него, як до стіни. Заспівали другі когути, аж він знов стукає в квартиру. Відчинила я двері, засвітила світло, дивлюсь, а він приніс добру чвертку проса. "Де ти, кажу, бреш се? Звідки носиш?" А він тоді до мене: "Та краду! Бери та ховай швидше, та спорожни мішки!" Боже мій милостивий, думаю я, що мені робити. Віднесла я се просо в комору, тай притулила до свого, бо в мене було ще мисок зо три проса, то й було до чого притулити. Але, їй Богу, я невинна ні в чому! Вернула ся я з комори в хату, дивлюсь, а він знов здається ся в свиту. "Куди ти, кажу, знов думаєш потягти ся?" А він каже: "Та туди-ж, куди й ходив". Пішов він мовчки з хати, а я вже так напрацювалася, що й заснула. Коли чую знов торохтити у вікно, аж шибки дзвиняць. Засвітила я світло, дивлюсь, а він приніс пять куснів сала, ще і чвертку пшениці. В мене ще остало ся в боденці від пушеня дві чвертини сала. Взяла я ті кусні сала тай притулила до свого, бо сало не значене: / думаю, притулю я те сало хоч до того місця, де лежало наше сало, то вже якось буде безпечнійше. Але побий мене хрест святий, коли я була в тім винна. Їй Богу, була невинна, бо я його не посилала. Заглянула я, імість серце, в той мішок, аж там білокора пшениця. На шож ти, вороже, приніс мені сеї пшениці? — кажу я до него; тиж знаєш, жо на все село ні в кого нема білокорої пшениці, тільки у Кулика. До чого я її притулю, коли вона значна? Бери її та неси швидше з хати, бо я її не прийму. Про мене, хоч у болото викинь".

Сгав він, задумав ся, почухав голову тай каже: "А хто його знає! Ще не день, а ніч: що наляпав, та і взяв. Тепер розкидай же ти жілочи розумом, бо ти розумна на весь куток!" Розкинула я розумом і по городі, і по гориццях і по хлівах, — нема де сховати. "Біжиж, кажу, та вірви в підлозі в коморі дошку, тай сховай там, бо в нас нема ні зерна ні червоної, ні білокорої пшениці." Подумав він, почухав ся, пішов до комори, зірвав дошку, упорав ся, прийшов, тай каже до мене: "Глядиж, жінко, держи язик за зубами, та ще й добре, бо в тебе розум добрий, та язик дуже довгий. Як пробрешеш ся, то і я піду до криміналу, і ти підеш". Упав він на лаву тай захріп. Ого тільки шож почало розвиднюватись, прийшов віт тай давай трусити. Але, Бог дав, якось минуло лило: люди знали, що в мене була кукуруза, було й просо, було й сало, а пшениці не знайшли, бо й своєї не було.

Ото якось минуло ся те лихо, а я кажу до него: "Глядиж ти, вороже, не волочи ся мені більше в ночи, та не буди мене по тричі, бо й сам пропадеш і мене з маленькими дітьми занастаєш". А він каже: "Ви, жінки, розумні на всім готовім: от як би і ти крапа розуму то там, то там, то можеб і дохарчувались до нових жнив. Тиб принесла шось до хати, чи курку, чи гуску, чи поросся, і яб приніс". Намагаєть ся він: Кради тай кради! Не дїждеш, кажу я, сего ніколи, шож я крапа, бо я чесного роду, і батько мій не крап, і дядьки були хозяйновиті, не буду красти і я".

А тепер от через него і я стала злодійка, тай злодійка, і другого призвища мені нема на селі. Та вже мені ніхто так не допик, як ті Кушніренкові дітища. Як тільки іду улицею попри Кушніренку, то ті лобурі повибігають, тай репетують: "Тітко Домахо! а на що ви хотіли в нас поросся вкрасти? Тітка Домаха злодійка!" Та, їй Богу, аж на пліт повилазять та ще і грудками на мене шпурляють. Господи милостивий! Що я їм такого заподїяла? Ого в живий четвер ішла я попри Кушніренків деір. Коли дивлюсь, коло воріт бігають поросятка, та такі чистенькі, як перемиті. Я впіймала одно поросятко, та хотїла побавити ся та поглядити по плечах. Бавлю ся з тим поросятком тай думаю грїшна: Ото як би мені таке поросятко на свячене! А воно як закуйкає! Десь узяли ся свині, та так і опали мене кругом, узяли ся свині, та так і опали мене кругом, а коли хоті, то підеш собі другої ночи, бо

Для тих, що сидять в окопах, кадрах, по шпиталях,

найкрасшою розривною є книжка. Тому звертаємо увагу наших читачів на оголошене уміщене в книжнім числі „Свободи“ на 7-ій стороні, видавництва „Діла“. Радимо щиро кождому замовити собі зараз ті книжки і в той спосіб розганяти глумні думки доагж зимових вечорів. Нічим чоловік так не розжене туги і забуде про своє горе, як читанем цікавої книжки.

Важне для виселенців.

В справі виплати інвестиційних воєнних позичок і премій за засіви в частях краю, обитих знов наїздом, держить ся Галицьке Воєне Завед. Кредитове в Кракові таких мір:

Премії на засіви виплачує заведе-не без огляду на положенє маєтности, отже також на случай занятя її ворогом, о скільки лише засіви справді доконано і факт сей властиве старство потвердить.

Мілого наших рільників, яких в червни сего року постигла судьба виселенців, предложило старствам в означенім реченці, на приписаних формулярах, належито основані зголошеня о виплату премій за озимі засіви з 1915 р. і за сегорічні весняні засіви.

В дуже многих случаях сих премій доси не виплачено. Позинні отже виселенці як найскорше внести прошенє до Галицького Воєного Заведеня Кредитового в Кракові о виплату залеглих премій.

В таким прошеню належить подати своє імє і назвище, давнє і теперішнє місце перебуваня, старство, на руки якого внесено зголошенє, час його внесеня, скількисть обсяяного поля, за яке належить ся премія.

Воєнні інвестиційні позички дає Галицьке Воєне Заведенє Кредитове виключно на відбудову знищених війною господарств. З огляду на ту точно означену ціль не виплачує воно позичок в тих случаях, де осягненє сеї цілі з горн виключене.

Відносить ся се в першій мірі до маєтностей, які знов є обняті зоружим наїздом, або лежать в безпосереднім сусідстві боевої лінії. Руководячись одначе вимогами справедливости звертає заведе-не особам, які по одержаню промеси і доповненю всіх її умов приступили до відбудови господарства, грошеву суму, яку вони дійсно на цілі відбудови вже видали. Сего звороту можуть домагатись лише ті, яким воєнна позичка була уділена, але ще не виплачена.

Високість виданої суми треба виказати рахунками, потвердженими старством.

Для решти позитів східної Галичини виплачує заведе-не позички, згідно з одержаною інструкцією міністерства скарбу, лише тоді, коли є вони безумовно потрібні до переведеня найконечнійших інвестицій в цілі дальшого веденя господарства або для безпеки зібраних плодів, аглядно для охорони самої субстанції перед цілковитим знищенем. Заходять се тоді, коли приміром, господарські будинки слачено, нема де знарядів примістити ані рільних плодів переховати, або коли дах ушкодженний, а через ненаправлене даху заходить небезпека, що цілий дім підпаде знищеню.

НЕВИННА.

ОПОВІДАНЕ.

Я імість, прийшла по ділу до єгомостя. Хотїла і висповідатись, і розказати все чисто, як воно було. Нехай єгомость за мене оступлять ся. Сміють ся з мене люди тай сміють ся. Уже мені й очи висміють. Продажили мене злодійкою. Злодійка тай злодійка! Не то що, імість, люди, а вже навіть малі діти, як часом іду улицею, кажуть проміж себе: Ой, диви, злодійка йде. Такий мені сором, що вже швидко не можна буде мені між люди очий показати. А хто докаже, шож я в очо шож вкрала? Хіба я винна, шож мій чоловік крап? Ой, Боже мій! Я, серце, імість, в таким клопоті, шож вже й ночи не досипляю. А все те стало ся з того часу, як мого чоловіка посадили в тюрму. Шож на него як нещастє спало, то ніде правди діти, але й божу ся, й присягаю ся, і готова земля зісти, шож я ні в чому невинна! Я вам розкажу все до чиста, як воно було.

Ото раз у великий піст у вечері вдягаєть ся мій Петро. А я кажу: "Куди ти думаєш іти? На дворі грязюка, та так по ночі, шож й з двора в ворота не трафиш". А він мені відказує: "Не питай, не твоє діло, йду, куди треба". Пішов він, а я сиджу та куняю, та все його жду. Нема його тай нема! В хаті тихо. На дворі вже й собака не гавкне; звісно, пізна доба. Уже й перші когути заспівали: вже на мене сон налягає, а його нема. Коли чую, стукає він у вікно тай каже: "Відчини!" Я відчинила. Входить він у хату тай уносить на плечах може так, як пів кірця чогось у мішку. Кинув мішок на землю тай каже: "Возьми та випорожни мішок". Розгорнула я мішок, подивилася, аж у мішку кукуруза. "Де ти взяв кукурузи?" питаю. А він каже: "На що тобі знати! Коли приніс, то бери, та ховай, тай не питай. Я купив в одного чоловіка". Петра! кажу я: "Гляди лише шож тобі не скрутилось та не змолось за сю кукурузу". Я трохи вже догадувалася, де він узяв ту кукурузу, бо він уже давно злигав ся в недобрим людми, та все в них в шинку сидить. Так мені стало ніяково і страшно мені й сором. Віднесла я ту кукурузу в комору, а в мене в коморі було ще трохи кукурузи, бо я в осени заробила собі. Взяла я ту кукурузу, висипала в мішок до своєї; думаю, притулю до своєї, бо мала до чого притулити. Але їй Богу, їй Богу, я невинна була ні в чому!

Ото вертаю ся з комори, а він знов вдягаєть ся в свиту: "Чоловіче!" кажу я; куди ти знов думаєш мандрувати? Бій ся Бога, ти до чогось доходиш ся. Сиди в хаті, а коли хоті, то підеш собі другої ночи, бо

Кушніренкового двору, та просто і кинулась на мене, як скажена. За свиньми сипнули з двору собаки. Стара сука вхопила мене, вибачайте, з заду за спідницю, тай відшматувала пілку від самісінького пояса аж до землі. Ще хвалити Бога, що не скалічила. Кинула я те поросся, а тут повибігали Кушніренкові діти, та давай кричати: „А на що ви, тітко, хотіли наше поросся вкрасти?“ Та я, кажу, хотіла тільки побавити ся. А вони давай кричати: „Злодійка! Злодійка! Злодієва жінка!“ Та давай цькувати мене собаками. Цур вам, пек вам із вашим пороссям! Ось через ваше поросся пропала моя спідниця, кажу я. Вхопила я той шмат з землі, збрала спідницю в руки, щоб хоч не біліла сорочка, тай пішла до дому вже городами, щоб люди не сміялись.

А ось після Великодня причепилась до мене сусіда Марта за ті яйця. Раз іду я через її город до дому навпростець, через буряни. А вона така господині, що в її городі в бурянах зайці виплодились. Іду я тай угляділа під лопухом дванадцять курячих яєць. Я думала, що то моя курка нанесла, бо було все бачу, що вона літає через пліт у Мартин город. Самаж Марта про се знає, бо поперебивала ноги ломакою моїй курці, і не раз во мною за неї лаялась. Я забрала яйця в пазуху, бо вониж не значені. Мартині діти вгляділи тай розказали Марті. З того часу мені не можна й через її город перейти: кричить на мене: „Злодійка, злодієва жінка!“ а за нею й діти. Такий мені сором, такий клопіт, що вже сусіди нічого мені не позичають.

Конець буде.

Представлення до повітових комісій причинкових і жалоби до ц. к. найвишого трибуналу адміністраційного у Відні в случаю відмови причинка на удержане

вносить адвокатська канцелярія:

Д-РА СТЕПАНА БАРАНА

у Львові, ринок ч. 10.

НОВИНКИ.

Смерть цесаря Франц-Йосифа I. В середу 22 с. м. рано наспіла до Львова сумна вістка про смерть нашого цесаря Франц-Йосифа I, котрий по короткій недужі помер в замку Шенбруні побіч Відня ві второк 21 с. м. о год. 9 вечером. До послідної хвилі був цесар притомний і ще в дни смерти прийняв на послухане кілька осіб. Помер в глибокій старості в 87 році життя. Родив ся 18 серпня 1830 р., на престол вступив 2 грудня 1848, панував отже 67 літ і 356 днів. З огляду на те, що сумна вістка про смерть цесаря наспіла вже по зложеню нинішнього числа *Свободи*, напишемо окрему статю про жите і діяльність помершого Монарха доперва в слідууючій числі. Цесарем Австрії і королем Угорщини став тепер архикнязь Карло Франц Йосиф, начальний вожд румунського фронту, котрий числить тепер 30-тий рік життя.

Дозвіл на заложенє української приватної гімназії в Києві. Недавно тому член першої думи Шемет (Українець) підняв перед управителем наукового округа заходи коло відкриття у Києві української гімназії. Заходам сим відмовлено. Тепер Шемет разом з послом до думи Александровим були у сій справі до міністра просвіти графа Ігнатева. Міністер відніс ся до згаданих заходів прихильно — з умовою, що засновником гімназії буде не Шемет, засуджений із за виборської відозви. Міністер відніс ся також прихильно і до помічного послугування українською мовою в народних школах в місцевостях з українським населенем.

Утворене уряду для виживлення населеня. Цесарським рішенням з 13. с. м. утворено у Відні начальний уряд для виживлення населеня в часі війни. На президента сего уряду покликано Оскара Кокштайна, віцепрезидента красвої дирекції скарбу у Відні, а на

його заступника Оскара Келлера, шефа секції міністерства внутрішних справ. Новоутворений уряд підлягає безпосередно президентові міністрів. Всі справи, що дотичать апровізації (засмотрення людности в средства поживи) будуть належати до сего уряду, а кромі сего видаване приписів що дотичать виробу або перерібки средств поживи і паші та сирівців, що служать до їх виробу, в справі набування, розділу і ужитя та цін тих виробів — вкінці що до ствердження їх припасів.

Важне для наших виселенців. Український Краєвий Комітет помочи для виселенців звернув ся був сейчас по своїм заснованню до Краєвого Виділу в Бялій з просьбою о підмогу в ціли запомогання незаможних виселенців. Краєвий Виділ відмовив комітетові і домоги задля лихого стану фінансів, вказав однак своїм письмом з дня 24. жовтня 1916 ч. 99.339 на жерело наглої помочи для виселенців, а тим жерелом є фонди Рад Повітових. Наведемо дослідно се місце агаданого письма Краєвого Виділу. З конечности злих фінансів ограничити ся мусів Краєвий Виділ до зорганізогання за посередництвом Рад Повітових акції, виключно тільки наглої помочи для людности, переїзджаючої через повіт і на ту акцію поспішив повітам з фінансовою помічю в границях своїх скупих средств. Краєвий Виділ дав рівнож Повітовим Виділам поручене, щоби на випадок і в міру потреби дальших фондів звертатись о них до ц. к. президії намісництва посредством місцевого ц. к. староства. Подаючи се письмо Краєвого Виділу до відома нашим виселенцям, взиваємо наші повітові і місцеві комітети, де вони є вже засновані, і поодиноких наших незаможних виселенців, щоби в разі потреби звертались до Виділів Рад Повітових в місцевостях, де тепер перебувають, о належні їм підмоги, які по думці згаданого письма Краєвого Виділу не можуть їм бути відомвлені. — За Комітет Помочи виселенцям: Ол. Кмицикевич, голова, Юліян Дзерович, секретар.

Український Краєвий Комітет помочи для виселенців у Львові подає до відомости: Правительство стануло на тім становищі, що евакуованим, поселеним в Галичині, належить ся така сама підмога, як збігням поселеним поза Галичиною. Просить ся отже громадські і повітові комітети помочи для виселенців і всіх, кому добро нашого народа лежить на серці, щоби як найскорше надсилали на руки Українського Краєвого Комітету помочи для виселенців у Львові, ул. Бляхарська 9, поіменні викази евакуованих, поселених в Галичині, при докладнім поданю їх віку, місцевости, з якої були виселені, і часу, в котрім виселене наступило.

— **Новий командант українських січових стрільців.** На місце дотеперішнього команданта укр. січових стрільців підполковника Вариводи — начальна команда армії іменовала командантом українського легіону Франца Кікаля, майора 24 (коломийського) полку піхоти.

Вістка від пос. Михайла Петрицького. Про посла Михайла Петрицького, мабуть через те, що його заскочила в Количинцях російська навада вже в перших днях війни, не було через довший час ніякої певної вістки. Аж ось наспів від него лист до одного з його віденських приятелів, з якого виходить, що пос. М. Петрицького заслано в казанську губернію. Там пробує він як цивільний інтернаований в місцевости Чистопіль. З двох других вивезених Москалями українських парламентарних послів д-р Теофіль Окуневський пробує в Києві, а Тимко Старух в Ташкенті.

Граф Станіслав Шептицький командантом польського легіону. Дня 14. падоліста с. р. оголошено польському легіонові приказ полковника генерального штабу графа Станіслава Шептицького, рідного брата львівського митрополита графа Андрія Шептицького, який звучав: „На основі розпорядку начальної австро-угорської команди обіймаю команду польського легіону“. Після оголошення того приказу вибрали ся офіцери того легіону, щоби повитати нового команданта. Входячого гр. Шептицького привтали 3 легіонові оркестри имном: „Jeszcze Polska nie zginie!“. Опісля промовив до нового вождя командант обоза бригадир Галлер. Граф Шеп-

тицький відповів в сердечних словах, закликаючи до повного віддання себе вітчизні і до остаточного сповнення обовязків. Промова нового вождя викликала могуче вражінє. З прочих братів митрополита один (Клим) є священником монахом в чині Студитів і сей почуває себе Українцем, а другий є дідичем і виступає як Поляк.

Хто буде польським королем? Швайцарські днівники доносять, що цесарі австрійський і німецький згодили ся на особу будучого польського короля, яким має стати баварський князь Леопольд, брат баварського короля Людвика III., який проводить тепер німецьким і австро-угорським війском на східнім фронті і який є зятем нашого цесаря та числить тепер 71 літ. Та се є тільки газетне донесенє, бо поки що не утворено ще польского правительства в Варшаві і мабуть в часі війни не порішуть ся справи з обсадою польського престола.

Практичний курс науки для управителів і касієрів спілок ощадности і позичок уладить Краєве бюро патронату спілок ощадности і позичок в грудні с. р. в Кракові або у Львові або навіть в обох сих місцевостях, коли патронацькі спілки зголосять достаточну скількість відповідних кандидатів, котрих заняте в праці спілок буде забезпечене. Курс буде двотижневий. Відні кандидати з мало засібних спілок можуть одержати за помочи, обнимаючу зворот видатку на білет залізничний III клясою і 30 К на кошти удержаня. Кандидати з засібних спілок можуть бути прийняті тільки на кошт власний або спілки. Зголошеня кандидатів, написані власноручно і підперті спілком, належить вносити до кінця падоліста с. р. до Бюра патронату для спілок ощадности і позичок при Виділі краєвим у Львові ул. Міцкевича ч. 3.

Вісти з Коломиї. Один з данських воєнних дописувачів пише про теперішнє жите в Коломиї ось що: Коломия виїшла з послідної сегорічної воєнної хуртовини майже зовсім неушкоджена, знищено тільки дві камениці, на які впали стріли; за те передмісте Коломиї, німецька оселя Маріягільф, знищене майже зовсім. В місті мешканців дуже мало: з 40 тисячного населеня остало дома около 8 тисяч людей, по більшій часті бідаків. Серед оставших найбільше число жінок і дітей. Масово опустели місто жиди. Виїхали те ж всі власти: староство, дирекція скарбу, повітова рада, управа міста. В суді остав тільки радник Піскозуб, який урядує при помочи кількох писарів. Остало багато гімназіальних учителів. Без виїмку остало все духовенство. Урядники магістрату, що лишили ся в місті, ведуть міські справи. За дозволом воєнних властей вибрано міську раду, зложеноу з 6 членів з бурмістром Стефаном Букоемським, і його заступниками Вербером і Якубовським. Доси мало можна було зробити для облекчення прожитку місцевого населеня, тим більше, що управа міста, виїжджаючи, забрала з собою громадську касу, полишаючи на потреби міста всего 500 К. Тепер нова міська рада стягає з людности (переважно з ново заложених підприємств) податки, які приносять по кілька тисяч доходу місячно. Полишені склепи взяло місто в заряд, о скільки їх не зареєстровано для війська. Поживи в місті не бракує і ціни її не надто високі. Щоби дати заробок незасібній інтелігенції, отворено кінотеатр, в яким працює значне число незасібних людей з інтелігенції. Магістрат отворив каварню, якої властитель виїхав; прислуга її складаєть ся з студентів університету. Має бути пушений в рух млин, де також буде можна одержати працю і заробок. В рафінерії нафти і міській газівній праці не переривано. Доси не отворено в місті ніякої школи. Уладженем шкільництва має займатися шкільний інспектор, що буде висланий до Коломиї з Києва.

Ширіть „Свободу“!

